

Research Paper



The mediating role of inspiration on the relationship between entrepreneurship education (Extracurricular, Curriculum) and entrepreneurial mindset of students

Davood Mirzaeifar ¹^{*}

1. Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Human sciences, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

**Article Info:****Received:** 2022/11/14**Accepted:** 2023/12/08**PP:** 18

Use your device to scan and read the article online:

**DOI:** 10.22098/AEL.2023.13819.1354**Keywords:**

Entrepreneurship Education, Entrepreneurial Mindset, Entrepreneurship Inspiration.

Abstract**Background and Objective:** The aim of this study was to examine the mediating role of inspiration in the association between entrepreneurship education and entrepreneurial mindset among students.**research methodology:** The research design was descriptive – correlational. The research population included Iranian students at public universities. A total of 100 students were selected using convenience sampling method. Entrepreneurship Education questionnaire, Entrepreneurial Mindset, Entrepreneurship Inspiration of Cui Sun & Bell (2021) were used to collect the data. To analyze the collected data structural equation modeling were conducted via SPSS and PLS.**Findings:** The Findings show that extracurricular activities have a positive relationship with entrepreneurial inspiration and Mindset dimensions. Entrepreneurial inspiration has a positive relationship with Alertness to opportunity, Ambiguity tolerance, and Dispositional optimism and entrepreneurial Mindset. Entrepreneurial inspiration has a mediating role in the association between extracurricular activities and entrepreneurial Mindset. In other parts, results show that there is not a significant relationship between Curriculum attendance with entrepreneurial inspiration and Mindset; there is not a significant relationship between Entrepreneurial inspiration and risk propensity, and entrepreneurial inspiration has no mediating role in the relationship between the Curriculum attendance and the entrepreneurial mindset. Finally, the direct effect of extracurricular activities was significantly positive, while the direct effect of curriculum attendance was not positive.**Conclusion:** Economic, social and cultural development planning programs should consider the entrepreneurial Mindset component. This aim is possible by moving away from the implementation of compulsory curricula in the formal system and turning to extracurricular activities. In this regards, designing more elective courses and extracurricular activities contrast to the mandatory curriculum and participation in official programs can be possible.**Citation:** Mirzaeifar D. (2023). The mediating role of inspiration on the relationship between entrepreneurship education (Extracurricular, Curriculum) and entrepreneurial mindset of students. *Journal of Applied Educational Leadership*, 4(4), 33-50. Persian [<http://dx.doi.org/10.30505/10.3.185>]***Corresponding author:** Davood Mirzaeifar**Address:** Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Human sciences, Lorestan University, Khorramabad, Iran.**Tell:** 09030991822**Email:** mirzaeifar.d@lu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction:

Entrepreneurship education should be considered at the university level (Ndou et al, 2018). Increasing entrepreneurial mindset which growingly being taught is one main aim of entrepreneurship education. (Kwapisz, Schell, Aytes & Bryant, 2021). Kirby & Ibrahim (2011) discuss that entrepreneurship is a pre-planned behavior; therefore, this can show the training possibility of entrepreneurship and the on other hand the influence of acceptance mindset as a result of training. Furthermore, entrepreneurship education is effective in inspiration forming, on another hand, entrepreneurial inspiration can have effect on entrepreneurial mindset. This suggests that inspiration can be a mediating factor in the relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial mindset (Cui, Sun, Bell, 2021). Entrepreneurship education is the main source of inspirational stimuli (Lorz, 2011). Therefore, the aim of this study was to examine the mediating role of inspiration in the association between entrepreneurship education and entrepreneurial mindset among students.

Methodology:

The research design was descriptive – correlational. The research population included Iranian students at public universities. A total of 100 students were selected using convenience sampling method. Entrepreneurship Education questionnaire, Entrepreneurial Mindset, Entrepreneurship Inspiration of Cui Sun & Bell (2021) were used to collect the data. To analyze the collected data structural equation modeling were conducted via SPSS and PLS. Entrepreneurship education as an independent variable was measured by two constructs: "curriculum " and "extracurricular activity". Four dimensions include 1. Opportunity (6 items); 2. Risk propensity (five items); 3. Ambiguity tolerance (5 items); and 4. Dispositional optimism (6 cases) were used to measure entrepreneurial mindset as dependent variable. Entrepreneurial inspiration was used as mediating variable

Results:

The Findings show that extracurricular activities have a positive relationship with entrepreneurial inspiration and Mindset dimensions. Entrepreneurial inspiration has a positive relationship with Alertness to opportunity, Ambiguity tolerance, and Dispositional optimism and entrepreneurial Mindset. Entrepreneurial inspiration has a mediating role in the association between extracurricular activities and entrepreneurial Mindset. In other parts, results show that there is not a significant relationship between Curriculum attendance with entrepreneurial inspiration and Mindset; there is not a significant relationship between Entrepreneurial inspiration and risk propensity, and entrepreneurial inspiration has no mediating role in the relationship between the Curriculum attendance and the entrepreneurial mindset. Finally, the direct effect of extracurricular activities was significantly positive, while the direct effect of curriculum attendance was not positive.

Discussion and conclusion:

Economic, social and cultural development planning programs should consider the entrepreneurial Mindset component. This aim is possible by moving away from the implementation of compulsory curricula in the formal system and turning to extracurricular activities. In this regards, designing more elective courses and extracurricular activities contrast to the mandatory curriculum and participation in official programs can be possible. It is recommended to consider teaching with an entrepreneurial orientation. Instead of officially teaching entrepreneurship and presentation entrepreneurship courses, competence and skills needed for entrepreneurship should be presented informally. Students are the output of the education system and their current characteristics are rooted in previous training; therefore, planning must be done in advance. Entrepreneurship-oriented education in the early years of children development should be considered in the curriculum and Kikigaki method can be used to teach entrepreneurship in this regards. Inviting successful entrepreneurs in training programs, and through questions and answers sessions with them, knowledge, emotion and behavior related to entrepreneurship can be increased.

Reference:

- Ndou, V., Secundo, G., Schiuma, G., & Passiante, G. (2018). Insights for shaping entrepreneurship education: Evidence from the European entrepreneurship centers. *Sustainability*, 10(11), 4323. [\[DOI:10.3390/su10114323\]](https://doi.org/10.3390/su10114323)
- Kwapisz, A., Schell, W. J., Aytes, K., & Bryant, S. (2021). Entrepreneurial Action and Intention: The Role of Entrepreneurial Mindset, Emotional Intelligence, and Grit. *Entrepreneurship Education and Pedagogy*, 2515127421992521. [\[DOI: 10.1177/2515127421992521\]](https://doi.org/10.1177/2515127421992521)

The mediating role of inspiration on the relationship between entrepreneurship education (Extracurricular, Curriculum) and entrepreneurial mindset of students

Cui .J, Sun .J, Bell .R. (2021)The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial mindset of college students in China: The mediating role of inspiration and the role of educational attributes , *The International Journal of Management Education* , 19 (1) 1-16. [DOI: 10.1016/j.ijme.2019.04.001]

Lorz, M. (2011). *The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial intention. Doctoral dissertation.* The University of St. Gallen. [<https://www.ehelvetica.nb.admin.ch/api/download/urn%3Anbn%3Ach%3Aabel-223621%3Adis3966.pdf/dis3966.pdf>]



نقش واسطه‌ای الهام در رابطه آموزش کارآفرینی (برنامه درسی و فوق برنامه) و ذهنیت کارآفرینانه دانشجویان

داود میرزایی فر^{*۱}

۱. گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.



اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۰

شماره صفحات: ۱۸

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید:

DOI: 10.22098/AEL.2023.13
819.1354

واژه‌های کلیدی:

آموزش کارآفرینی، ذهنیت کارآفرینانه، الهام کارآفرینانه.

چکیده

مقدمه و هدف: هدف پژوهش بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر ذهنیت کارآفرینانه دانشجویان با نقش واسطه‌ای الهام کارآفرینانه بوده است.

روش‌شناسی پژوهش: این پژوهش توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران هستند. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و حجم نمونه (روش جی پاور) ۱۰۰ نفر از دانشجویان بود. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه آموزش کارآفرینی، الهام و ذهنیت کارآفرینانه Cui, Sun & Bell (2021) استفاده گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از معادلات ساختاری و از نرم‌افزار SPSS و PLS استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد فعالیت‌های فوق برنامه با الهام کارآفرینانه و ابعاد ذهنیت رابطه مثبت دارد؛ الهام کارآفرینانه با فرصت‌طلبی، تحمل ابهام، خوش‌بینی ارادی و در کل با ذهنیت کارآفرینانه رابطه مثبت دارد و الهام کارآفرینانه نقش واسطه‌ای در رابطه فوق برنامه و ذهنیت کارآفرینانه دارد؛ اما حضور در برنامه درسی با الهام و ذهنیت کارآفرینانه رابطه ندارد؛ الهام کارآفرینانه با گرایش به ریسک رابطه ندارد و الهام کارآفرینانه نقش واسطه‌ای در رابطه حضور در برنامه درسی و ذهنیت کارآفرینانه ندارد. در نهایت، تأثیر مستقیم فعالیت‌های فوق برنامه به‌طور قابل توجهی مثبت بود درحالی که درباره حضور برنامه درسی تأثیر مثبتی مشاهده نشد.

بحث و نتیجه‌گیری: برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی باید مولفه ذهنیت کارآفرینانه را در نظر داشته باشند که این امر درگرو رها شدن از اجرای برنامه‌های درسی اجباری در سیستم رسمی و روی آوردن به فعالیت‌های فوق برنامه است. در این زمینه می‌توان دروس اختیاری و فعالیت‌های فوق برنامه بیشتری را به نسبت برنامه درسی اجباری و حضور در برنامه‌های رسمی، طراحی نمود.

استناد: میرزایی فر، داود (۱۴۰۲). نقش واسطه‌ای الهام در رابطه آموزش کارآفرینی (برنامه درسی و فوق برنامه) و ذهنیت کارآفرینانه دانشجویان. فصلنامه علمی-پژوهشی رهبری آموزشی کاربردی، ۴(۴)، ۵۰-۳۳.

*نویسنده مسئول: داود میرزایی فر

نشانی: گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران

تلفن: ۰۹۰۳۰۹۹۱۸۲۲

پست الکترونیکی: mirzaeifar.d@lu.ac.ir

مقدمه

کارآفرینی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به عنوان راهی برای افزایش رفاه اقتصادی کشور، به یک موضوع اصلی تبدیل شده است (Wardana, 2020) و به عنوان عنصری اساسی برای توسعه اقتصادی در نظر گرفته می‌شود که می‌تواند از طریق آموزش، ارتقا و توسعه یابد (O'Connor, 2013). آموزش کارآفرینی یکی از سریع‌ترین موضوعات در حال رشد جهان است که به دلیل توانایی آن در پیوند دادن شیوه‌های تجاری فعلی با نظریه‌های دانشگاهی، علاقه‌مندی زیادی به آن نشان داده شده است (Ratten & Usmanij, 2021) و می‌تواند بر ایجاد شغل (Fritsch, 2008) و آموزش کارآفرینی در سیاست عمومی در سراسر جهان از اولویت بالایی برخوردار بوده است و در زمینه‌های مختلف، آموزش برای توسعه فرهنگ کارآفرینی، ترویج بنگاه‌ها، ایجاد شرکت‌های جدید و تقویت ذهنیت کارآفرینی پدیدار شده است (Penaluna, Penaluna & Jone, 2012). تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که بسیاری از کشورهای توسعه یافته سرمایه‌گذاری زیادی در زمینه آموزش کارآفرینی در دانشگاه‌ها انجام داده‌اند (Brush, Bruin & Welter, 2009) و معتقدند آموزش کارآفرینی مهارت‌ها، توانایی‌ها و دانش را توسعه می‌دهد (Turner & Gianiodis, 2018). Volkman & (2006) در آموزش کارفرینی بیان داشته‌اند کارآفرینی می‌تواند یاد گرفته شود و صرفاً یک توانایی ذاتی نیست؛ قابل تدریس و قابل یادگیری است. Kim & Park (2019) بیان داشته‌اند که آموزش کارآفرینی از طریق فعالیت‌های یادگیری کارآفرینی، امکان انتقال دانش، اطلاعات و تجربه از منابع یادگیری به فراگیران را فراهم می‌کند و فراگیران را تشویق می‌کند تا در آینده افراد موفق باشند. آموزش کارآفرینی در سطح دانشگاه باید مورد توجه قرار گیرد و با رویکرد آموزشی مناسب، به فراگیران اجازه می‌دهد تا تجربیات دست اول را همراه با عمل کسب کنند. این رویکرد کارآفرینانه می‌تواند ذهنیت کارآفرینی دانش آموزان را بهبود بخشد (Ndou et al, 2018).

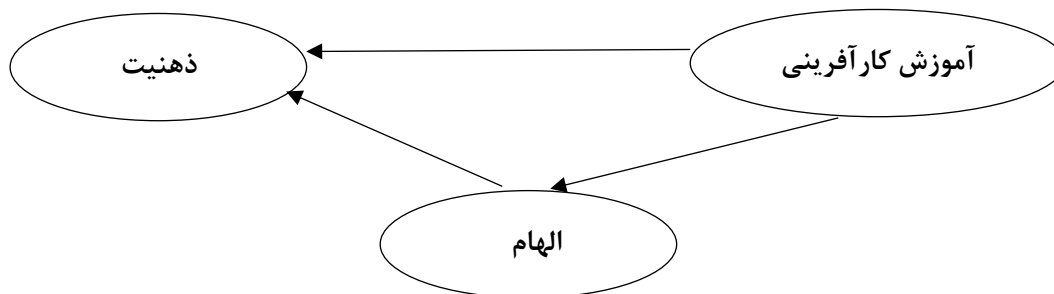
دانشگاه‌ها آموزش‌های ویژه کارآفرینی را برای تجهیز دانشجویان به ذهنیت کارآفرینانه مورد نیاز برای پیگیری مشاغل کارآفرینانه ارائه می‌دهند. افزایش ذهنیت کارآفرینانه یکی از اهداف اصلی آموزش کارآفرینی خصوصاً در بین دانشجویان است که به طور فزاینده‌ای در رشته‌های مختلف آموزش داده می‌شود (Kwapisz, Schell, Aytes & Bryant, 2021). ذهنیت دیدگاه فرد در مورد توانایی‌های فکری خود است. ذهنیت مهم است زیرا بر انگیزه افراد تأثیر می‌گذارد (Dweck, 1999). Ireland, Hitt & Sirmon (2003) ذهنیت کارآفرینانه را به عنوان یک دیدگاه رشد محور تعریف می‌کنند که از طریق آن افراد انعطاف‌پذیری، خلاقیت، نوآوری مداوم و تجدید را ترویج می‌دهند. داشتن یک ذهنیت کارآفرینانه هم یک دارایی فردی و هم جمعی است که برای کارآفرینان، مدیران و کارکنان مهم است. "توانایی درک سریع، عمل و بسیج، حتی در شرایط نامشخص" اغلب به عنوان ذهنیت کارآفرینانه نامیده می‌شود (Ireland, Hitt & Sirmon, 2003:963). کسانی که موفق به یافتن شغل می‌شوند نیاز به یک ذهنیت کارآفرینانه دارند تا بتوانند به طور مؤثر کار کنند و با افزایش تقاضای شرکت‌های محلی برای جهت‌گیری کارآفرینی، نوآوری، فعال بودن و مدیریت ریسک توانایی‌ها کنار بیایند (Hultén & Tumunbayarova, 2020). چیزی که ممکن است دانش جویان را به سمت کارآفرینی سوق دهد ذهنیت آن‌هاست و آنچه آن‌ها را در این کار خوب می‌کند مجموعه مهارت‌های آن‌هاست (Davis, Hall & Mayer, 2016). ذهنیت کارآفرینانه متغیر مهم در مطالعات کارآفرینی می‌باشد (Allen, 2020; Ajour, Alikor, 2020). برای تقویت ذهنیت برای کسب و کارهای نوپا جاری، چندین بعد حمایتی وجود دارد که شامل آموزش کارآفرینی (Lindberg et al, 2017)، نگرش نسبت به کارآفرینی (Ayalew and Zeleke, 2018) است. Solesvik et al (2013) و Westhead & Solesvik (2016) به صراحت ظهور ذهنیت کارآفرینی را که ریشه در روانشناسی شخصیت دارد، توضیح می‌دهند. علاوه بر این، Lindberg et al (2017) تأکید کردند که ذهنیت کارآفرینی آشنایی با رفتارهای فردی و فعالیت‌های کارآفرینانه است. پنج مفهوم ذهنیتی که افراد برای کارآفرینی باید داشته باشند عبارتند از جرات ریسک کردن، جست و جوی فرصت‌های جدید، اقدام محوری، یادگیری مستمر و چشم انداز گسترده داشتن است (Botsaris & Vamvaka, 2016). چهار جزء از ذهنیت کارآفرینانه را می‌توان شامل فرصت‌طلبی، تمایل به ریسک، تحمل ابهام و خوش بینی ارادی دانست. رشد چهار بعد ارتباط تنگاتنگی با آموزش کارآفرینی دارد (Cui, Sun & Bell, 2021). Cui, Sun & Bell (2021) چهار جزء از ذهنیت کارآفرینانه را در مقاله ای به طور کامل توضیح داده است. فرصت‌طلبی را هوشیاری نسبت به فرصت‌ها، توانایی

داشتن بینش‌های دقیق برای شناسایی فرصت‌های کارآفرینی می‌داند و بیان داشته‌اند افرادی که تمایل بیشتری به ریسک‌پذیری دارند، درک فرصت‌های کلی پیرامون خود را آسان‌تر می‌دانند و آن را به‌عنوان عنصر محوری ذهنیت کارآفرینانه در نظر می‌گیرند. از دیدگاه پژوهشگران در زمینه تعیین تحمل ابهام اشاره داشته‌اند که با نحوه تفسیر، پردازش و پاسخ افراد به اطلاعات در مورد موقعیت‌های مبهم که با مجموعه‌ای از سرخ‌های ناسازگار، پیچیده، ناآشنا یا پراکنده مشخص می‌شود و خوش‌بینی را برای کارآفرینان بسیار مهم میدانند تا به خود انگیزه دهند و نتایج خوبی به دست آورند. Kirby & Ibrahim (2011) بحث می‌کنند که کارآفرینی نه تنها عمدی است بلکه از پیش برنامه ریزی شده است؛ بنابراین تحت تاثیر رفتار برنامه ریزی شده است و این امر می‌تواند قابلیت آموزش و از سوی دیگر تاثیر پذیرفتن ذهنیت در نتیجه آموزش را نشان دهد. همان‌گونه که Cui, Sun & Bell (2021) بیان داشته‌اند به‌منظور توضیح رابطه بین آموزش کارآفرینی و ذهنیت کارآفرینانه می‌توان از نظریه شناختی اجتماعی (SCT) بندورا (۲۰۰۱) پیروی کرد که تعامل بین متغیرهای شخصی (شناختی)، عوامل محیطی و رفتارها در عملکرد انسان را آشکار می‌کند. ذهنیت کارآفرینانه نوعی متغیر شناختی شخصی است که تحت تاثیر متغیرهای محیطی در آموزش کارآفرینی قرار دارد. نظریه شناختی اجتماعی تا حدی زمینه‌های نظری را برای تحقیقات فراهم می‌کند که ما را به بررسی رابطه بین آموزش کارآفرینی و تغییرات ذهنیت کارآفرینانه در دانش جویان می‌رساند.

همچنین آموزش کارآفرینی در شکل‌گیری الهام مؤثر است زیرا آموزش کارآفرینی، دوره‌های رسمی یا خارج از آن فعالیت‌های کلاسی، به لحاظ نظری محرک‌های تحصیلی را در برمی‌گیرد که دانش جویان را به سمت انگیزه کارآفرین شدن ترغیب و تشویق می‌کند (Cui, Sun, Bell, 2021)، از سوی دیگر الهام کارآفرینانه می‌تواند بر روی ذهنیت کارآفرینانه اثر گذار باشد. این نشان می‌دهد که الهام می‌تواند یک عامل واسطه در پیوند آموزش کارآفرینی و ذهنیت کارآفرینی باشد؛ الهام^۱ بر روی نگرش‌ها و نیت‌ها تاثیر دارد و این شانس را افزایش می‌دهد که دانش جویان در شغل حرفه‌ای خود کارآفرینی کنند و می‌تواند یک عامل واسطه در پیوند آموزش کارآفرینی و ذهنیت کارآفرینی باشد (Cui, Sun & Bell, 2021). الهام می‌تواند ذهن افراد را تغییر دهد و آن را بهبود دهد. افرادی که در کارآفرینی تردید دارند کارآفرین نمی‌شوند زیرا مردد بودن مانع تصمیم‌گیری می‌شود. الهام بخشی گامی در جهت تغییر ذهن و رفتار است (Purwana & Suhud, 2017 quoted from Makizadeh et al, 2019).

الهام کارآفرینی ممکن است خود را به اشکال مختلف نشان دهد و کارآفرین را تشویق می‌کند تا کارهایی را امتحان کند که دیگران انجام نمی‌دهند (Dabić et al., 2021). آموزش کارآفرینی می‌تواند به توسعه نگرش‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌های کارآفرینانه کمک کند، به طوری که قصد آنها برای ایجاد سرمایه‌گذاری‌های جدید را افزایش دهد (Piperopoulos & Dimov, 2015) و یافته‌های موجود در ادبیات روان‌شناسی نشان می‌دهد که الهام نقش کلیدی در آن دارد. آموزش کارآفرینی منبع اصلی محرک‌های الهام بخش است (Lorz, 2011). الهام بر ایجاد طیف گسترده‌ای از آگاهی کارآفرینی متمرکز است که الهام بخش و به فراگیران فرصت‌های کارآفرینی می‌دهد (Ndou et al, 2018). الهام با پردازش عقلانی و تجربی همبستگی مثبت دارد؛ یعنی ذهن و قلب یک فرد را درگیر می‌کند. کارآفرینان شاید بیشتر از دیگران احتمالاً با لحظات و قسمت‌های الهام‌بخش مواجه می‌شوند. الهام با سطوح بالایی از خوش‌بینی و عاطفه مثبت همراه است (Thrash, & Elliot, 2003). الهام برای ایجاد حالت انگیزشی است که برای بدست آوردن یک ایده خلاقانه برانگیخته می‌شود و فرد را وادار می‌کند تا ایده خلاقانه را به محصول خلاقانه تبدیل کند (Thrash et al, 2010). ادبیات روان‌شناسی نشان می‌دهد که الهام نقشی کلیدی در فرآیندهای خلاق دارد و ممکن است اثرات دگرگون‌کننده قابل توجهی بر شناخت، عاطفه و رفتار داشته باشد (Oleynick et al, 2014). البته باید بین الهام به عنوان یک قسمت، حالت یا ویژگی تمایز قائل شد. الهام ممکن است به عنوان یک اپیزود در نظر گرفته شود که در طول زمان آشکار می‌شود، یا می‌توان آن را به عنوان یک حالت که توسط محرک‌های بیرونی برانگیخته می‌شود (به عنوان مثال، افراد، ایده‌ها، رویدادها) تصور کرد یا ویژگی که به تفاوت‌های فردی در فراوانی و شدت تجربه الهام اشاره دارد. بر اساس نتایج حاصل از تحقیقات در مورد الهام، اثرات الهام در کارآفرینی نباید در هنگام بررسی موضوع نادیده گرفته شود الهام به عنوان عنصری در نظر گرفته می‌شود که با بالا بردن نیت کارآفرینی به موفقیت برنامه‌های کارآفرینی کمک می‌کند

(Wartiovaara, Lahti & Wincent, 2019) و این مساله شاید با ساختار ذهنی و ذهنیت فرد در ارتباط باشد. Isabella (1990) استدلال کرده است که الهام شامل افکار و رفتارهای جدید است. در اصطلاح Falcioni (2001)، الهام همچنین شامل «تغییر ذهنیت» است. در زمینه آموزش کارآفرینی، الهام کارآفرینی به عنوان «تغییر قلبها (احساسات) و ذهنها (انگیزه) برانگیخته شده توسط رویدادها یا ورودی‌های برنامه و به سمت در نظر گرفتن کارآفرین شدن تعریف میشود. بر اساس پژوهش Cui, Sun & Bell (2021) تأثیر آموزش کارآفرینی را با استفاده از تمایز بین برنامه درسی و فوق برنامه بررسی کرده‌اند و مفهوم آموزش کارآفرینی به دودسته تقسیم می‌شود: حضور در برنامه درسی و فعالیت‌های فوق برنامه. برنامه‌های درسی و فوق برنامه دانشگاهی یک نوع ارتباط دانش جو را در مسیر کارآفرینی نشان می‌دهد (Handayati et al, 2019) که میتوان تفاوت آنها را در الهام مورد بررسی قرار داد بنابراین هدف از این مطالعه این است که تأثیر آموزش کارآفرینی بر پرورش ذهنیت کارآفرینانه در آموزش عالی را بررسی کرده و نقش الهام را در رابطه بین آموزش کارآفرینی و ذهنیت کارآفرینانه بررسی کند. به طور خلاصه، یک مدل به عنوان چارچوب مفهومی مشخص شده است (شکل ۱). این مدل رابطه بین آموزش کارآفرینی و ذهنیت کارآفرینی را با نقش واسطه‌ای الهام بررسی می‌کند.



شکل ۱. چارچوب مفهومی پژوهش

فرضیات پژوهش:

- فرضیه ۱. حضور در برنامه درسی با ابعاد ذهنیت کارآفرینانه رابطه مثبت دارد.
- فرضیه ۲. فعالیت‌های فوق برنامه با ابعاد ذهنیت کارآفرینانه رابطه مثبت دارد.
- فرضیه ۳. حضور برنامه درسی با الهام کارآفرینانه رابطه مثبت دارد.
- فرضیه ۴. فعالیت‌های فوق برنامه با الهام کارآفرینانه رابطه مثبت دارد.
- فرضیه ۵. الهام کارآفرینانه با ابعاد ذهنیت کارآفرینانه رابطه مثبت دارد.
- فرضیه ۶. الهام کارآفرینانه نقش واسطه‌ای در رابطه آموزش کارآفرینی و ذهنیت کارآفرینانه دارد
- فرضیه ۷. فعالیت‌های فوق برنامه تأثیر بیشتری بر الهام کارآفرینانه و چهار ذهنیت کارآفرینانه دارد تا حضور در برنامه.

(Li, Cao & Jenatabadi, 2023) با بررسی تأثیر مستقیم آموزش و خلاقیت کارآفرینی بر قصد کارآفرینی و همچنین نقش غیرمستقیم الهام، ذهنیت و خودکارآمدی کارآفرینی نشان داد که آموزش کارآفرینی و خلاقیت تأثیر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینی دارد. علاوه بر این، نتایج نشان داد که ترکیب ذهنیت کارآفرینی، الهام و خودکارآمدی تا حدی رابطه بین آموزش کارآفرینی و خلاقیت کارآفرینی را واسطه می‌کند. (Oulhou, H., & Ibourk, 2023) با هدف بررسی رابطه بین اثربخشی درک شده از آموزش کارآفرینی، روحیه کارآفرینی، خودکارآمدی و قصد در بین دانشجویان دانشگاه مراکش نشان داد که کیفیت و رضایت درک شده از آموزش کارآفرینی به طور معناداری بر رشد روحیه و قصد کارآفرینی در بین دانشجویان تأثیر دارد. (Wang, Mundorf & Salzarulo, 2022) رابطه بین آموزش کارآفرینی و خلاقیت کارآفرینی را تحت یک چارچوب بررسی و نقش و واسطه الهام را در فرآیندهای خلاقیت نیز مشخص میکند. نتایج نشان می‌دهد که اثربخشی آموزش کارآفرینی یک همبستگی مثبت قوی با خلاقیت کارآفرینی دارد که تا حدی با الهام از کارآفرینی واسطه می‌شود. (Cui & Bell, 2022) با بررسی اینکه چگونه فعالیت آموزش

کارآفرینانه بر قصد و رفتار کارآفرینانه تأثیر می‌گذارد نشان داد که فعالیت آموزش کارآفرینانه تأثیر مثبتی بر رفتار کارآفرینانه دارد که تا حدی توسط قصد کارآفرینی واسطه می‌شود، و فعالیت آموزش کارآفرینانه به طور مثبت بر ذهنیت کارآفرینی رفتاری تأثیر می‌گذارد، که به نوبه خود رابطه بین فعالیت آموزش کارآفرینانه و قصد کارآفرینی را واسطه می‌کند. (Kwapisz et al, 2021) با بررسی اقدام و قصد کارآفرینی و نقش ذهنیت کارآفرینانه، هوش هیجانی و تردید نشان دادند که داشتن ذهنیت کارآفرینانه به طور مداوم و مثبت با عمل و قصد کارآفرینانه ارتباط دارد. (Cui, Sun & Bell, 2021) در یک متاآنالیز تأثیر آموزش کارآفرینی بر قصد کارآفرینی و نتایج مرتبط در زمینه‌های آموزشی را بررسی کرده‌اند. نتایج تأثیر آموزش کارآفرینی در افزایش قصد کارآفرینی و خودکارآمدی را نشان داد. (Rodriguez & Lieber, 2020) با بررسی رابطه بین آموزش کارآفرینی، ذهنیت کارآفرینانه و آمادگی شغلی در دانش جویان متوسطه نشان دادند دانش جویان در آموزش کارآفرینی از نظر آماری به طور کلی افزایش قابل توجهی در ذهنیت کارآفرینانه، به ویژه در ارتباطات و همکاری، تشخیص فرصت ها و تفکر انتقادی و حل مشکلات نشان دادند. علاوه بر این، بین دستاوردهای ذهنیت کارآفرینانه و ادراک موفقیت شغلی آینده رابطه مثبت وجود دارد. (Wardana et al, 2020) با بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر ذهنیت کارآفرینی دانشجویان با نقش واسطه‌ای نگرش و خودکارآمدی نشان دادند که آموزش کارآفرینی بر خودکارآمدی کارآفرینانه، نگرش کارآفرینانه و ذهنیت کارآفرینانه تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر، خودکارآمدی کارآفرینانه نگرش کارآفرینانه را ارتقا می‌دهد. علاوه بر این، نگرش کارآفرینانه نقش اساسی در میانجیگری آموزش کارآفرینی و خودکارآمدی نسبت به ذهنیت کارآفرینانه دانش جویان دارد. (Handayati et al, 2020) در پژوهشی با عنوان آیا آموزش کارآفرینی باعث تقویت ذهنیت کارآفرینی دانشجویان حرفه‌ای می‌شود؟ نشان دادند که آموزش کارآفرینی هم بر اهداف کارآفرینی دانشجویان و هم بر ذهنیت کارآفرینانه تأثیر مثبت می‌گذارد. همچنین یک رابطه قوی بین ذهنیت کارآفرینی و قصد کارآفرینی دانشجویان نشان می‌دهد، یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که ذهنیت کارآفرینی به طور موفقیت‌آمیزی رابطه بین آموزش کارآفرینی و قصد کارآفرینی دانشجویان را واسطه کرده است. (Wartiovaara, Lahti & Wincen, 2019) با بررسی نقش الهام در کارآفرینی بیان می‌دارد که الهام نقش کلیدی در فرآیندهای خلاق بازی می‌کند و ممکن است تأثیرات دگرگون‌کننده قابل توجهی بر شناخت، عاطفه و رفتار داشته باشد.

روش‌شناسی پژوهش

از آنجا که نتایج حاصل از پژوهش حاضر به طور مستقیم در نظام آموزش عالی کشور باعث فهم دقیق تأثیرات آموزش کارآفرینی بر ذهنیت کارآفرینانه با نقش میانجی الهام می‌شود، پژوهش حاضر جزو تحقیقات کاربردی است و چون بدون شرایط آزمایشی رابطه بین متغیرها را بررسی می‌کند و اندازه‌گیری صورت می‌گیرد (بدون دستکاری) جزء تحقیقات توصیفی - همبستگی مبتنی بر مدل معادلات ساختاری محسوب می‌شود. این پژوهش از لحاظ پیوستی، پژوهشی کمی است. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان دانشگاه‌های دولتی ایران بودند. دانشگاه‌ها از سایت وزارت علوم بررسی شدند و از بین ۹۳ دانشگاه دولتی (به غیر از دانشگاه‌های صنعتی و مراکز آموزش عالی) ۴ دانشگاه (دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه گیلان، دانشگاه لرستان و دانشگاه هرمزگان) به صورت تصادفی (چهار طبقه) انتخاب شد. از هر منطقه جغرافیایی (غرب، شرق، جنوب و شمال) یک دانشگاه با تعداد ۲۵ نفر انتخاب شد. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با تقسیم کشور به غرب، شرق، جنوب و شمال؛ و حجم نمونه ۱۰۰ نفر از دانشجویان بر اساس دو قاعده زیر بود: ۱- ۱۰ ضربدر تعداد شاخص‌های مدل اندازه‌گیری‌ای که دارای بیشترین شاخص در میان مدل‌های اندازه‌گیری مدل اصلی پژوهش است (Davari & Reza Panah, 2016:75). ۲- بر اساس روش تعیین حجم نمونه جی پاور (Memon et al, 2020)، تعداد نمونه ۹۹ نفر برآورد گردید.

متغیر اصلی	زیر مولفه	گویه	بار عاملی	ضریب آلفای کرونباخ alpha>0.7	ضریب پایایی ترکیبی alpha>0.7	میانگین واریانس استخراجی AVE>0.5
آموزش کارآفرینی	حضور در برنامه درسی	۱	.۸۶	.۹۱	.۹۳	.۷۴
		۲	.۸۲			
		۳	.۹۰			
		۴	.۸۹			
		۵	.۸۴			
فعالیت های فوق برنامه		۶	.۸۶	.۹۴	.۹۵	.۶۵
		۷	.۸۸			
		۸	.۸۷			
		۹	.۸۴			
		۱۰	.۸۴			
		۱۱	.۶۷			
		۱۲	.۷۷			
		۱۳	.۷۷			
		۱۴	.۷۴			
		۱۵	.۷۵			
الهام کارآفرینانه		۱۶	.۹۱	.۹۷	.۹۸	.۸۷
		۱۷	.۹۴			
		۱۸	.۹۴			
		۱۹	.۹۴			
		۲۰	.۹۴			
		۲۱	.۹۳			
ذهنیت کارآفرینی	فرصت طلبی	۲۲	.۹۲	.۹۷	.۹۸	.۸۹
		۲۳	.۹۳			
		۲۴	.۹۷			
		۲۵	.۹۵			
		۲۶	.۹۴			
		۲۷	.۹۲			
گرایش به ریسک		۲۸	.۹۵	.۹۷	.۹۸	.۸۹
		۲۹	.۹۵			
		۳۰	.۹۴			
		۳۱	.۹۵			

			.۹۲	۳۲	
+۰.۸۲	+۰.۹۶	+۰.۹۴	۹۱	۳۳	تحمل ابهام
			.۸۵	۳۴	
			.۹۵	۳۵	
			.۹۵	۳۶	
			.۸۶	۳۷	
+۰.۷۹	+۰.۹۶	+۰.۹۴	.۷۲	۳۸	خوش بینی ارادی
			.۸۹	۳۹	
			.۹۵	۴۰	
			.۹۳	۴۱	
			.۹۳	۴۲	
			.۸۸	۴۳	

F tests – Linear multiple regression: Fixed model, R² deviation from zero

Analysis: A priori: Compute required sample size

Input: Effect size f² = 0.15

α err prob = 0.05

Power (1-β err prob) = 0.9

Number of predictors = 3

Output: Noncentrality parameter λ = 14.8500000

Critical F = 2.7004091

Numerator df = 3

Denominator df = 95

Total sample size = 99

Actual power = 0.9017195

شکل ۲. برآورد نمونه با روش جی پاور

برای بررسی متغیرهای پژوهش شامل الهام (۶ گویه)، آموزش کارآفرینی (۱۵ گویه) و ذهنیت کارآفرینانه (۲۲ گویه) از پرسشنامه Cui, Sun & Bell (2021) استفاده گردید. روایی صوری و ظاهری این پرسشنامه با کمک نظرات ۸ نفر از متخصصان مورد بررسی قرار گرفت و پایایی پرسشنامه‌ها نیز از طریق تعیین ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از معادلات ساختاری و نرم افزار Smart PLS3 استفاده شد. پرسشنامه قبل از اجرا از طریق ایمیل روی ۲۰ دانشجو بررسی شد که محققان پرسشنامه را بازبینی کردند. نظرسنجی با استفاده از فرم‌های آنلاین اجرا شد. شرکت در نظرسنجی داوطلبانه و ناشناس بود. محققان ۱۰۵ پاسخ نظرسنجی را جمع آوری کردند. هرگونه پرسشنامه ای که در کمتر از ۵ دقیقه پاسخ داده شود و یا ارسال شود یا مخدوش بود حذف شد. حجم نمونه نهایی ۱۰۰ پرسشنامه بود.

پرسشنامه این پژوهش شامل سه متغیر اصلی پژوهش شامل آموزش کارآفرینی، الهام و ذهنیت کارآفرینانه بود که برگرفته از پژوهش Cui, Sun & Bell (2021) می باشد و پژوهشگر مذکور از پرسشنامه محقق ساخته استفاده کرده است. متغیرهای مستقل شامل آموزش کارآفرینی با دو ساختار اندازه‌گیری شد: "حضور در برنامه درسی" و "فعالیت فوق برنامه". متغیرهای وابسته شامل ذهنیت کارآفرینانه بود که چهار بعد برای اندازه‌گیری مفهوم ذهنیت کارآفرینانه استفاده شد. ۱- فرصت طلبی (۶ مورد). ۲- گرایش به خطر (پنج مورد). ۳- تحمل ابهام (۵ مورد). ۴- خوش بینی ارادی (۶ مورد). مقیاس لیکرت ۷ گزینه ایی از ۱ = کاملاً مخالفم تا ۷ = کاملاً موافقم بود. متغیر واسطه: الهام کارآفرینانه بود. مقیاس لیکرت ۷ درجه ای بود از ۱ = کمترین میزان تا ۷ = بیشترین میزان.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از Smart PLS3 استفاده شد. برای بررسی اعتبار پرسشنامه از نظر ۷ متخصص استفاده شد تا پرسشنامه از نظر فرهنگ و مولفه‌ها بررسی شود که در نهایت پرسشنامه متناسب با فرهنگ بومی تهیه شد. برازش مدل با استفاده از معیارهای پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا بررسی شد. برای بررسی میزان پایایی از دو معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شده است. همچنین، روایی پرسشنامه نیز توسط دو معیار روایی همگرا و روایی واگرا بررسی شد. برای ارزیابی روایی همگرا نیز از معیار میانگین واریانس استخراج شده AVE استفاده شد.

جدول ۱. نتایج ضرایب پایایی (آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و بارهای عاملی) روایی (روایی همگرا - AVE)

در این پژوهش بارعاملی شاخص‌های مورد تحقیق می‌بایست بزرگ‌تر از ۰/۴ باشد که نتایج بیانگر این است که تمامی مقادیر بارهای عاملی از ۰/۴ بیشتر بوده است. همچنین پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ (بالای ۰/۷) و AVE (بالای ۰/۵) نشان‌دهنده برازش مدل اندازه‌گیری است.

جدول ۲. ماتریس سنجش روایی واگرا

متغیر	فرصت‌طلبی	ذهنیت	گرایش به ریسک	تحمل ابهام	خوش‌بینی ارادی	حضور در برنامه درسی	الهام کارآفرینانه	فعالیت‌های فوق برنامه
فرصت‌طلبی	۰.۹۴							
ذهنیت	۰.۹۱	۰.۸۴						
گرایش به ریسک	۰.۸۶	۰.۹۷	۰.۹۴					
تحمل ابهام	۰.۷۲	۰.۹۱	۰.۹۱	۹۰ ۰.				
خوش‌بینی ارادی	۰.۷۰	۰.۸۷	۰.۷۷	۷۵ ۰.	۰.۸۹			
حضور در برنامه درسی	۰.۶۴	۰.۶۲	۰.۵۴	۴۷ ۰.	۰.۵۰	۰.۸۶		
الهام	۰.۸۵	۰.۷۴	۰.۶۹	۶۰ ۰.	۰.۵۳	۰.۶۸	۰.۹۳	
فعالیت‌های فوق برنامه	۰.۹۲	۰.۸۳	۰.۷۸	۶۹ ۰.	۰.۵۹	۰.۷۳	۰.۹۲	۰.۸۰

با توجه به ماتریس بالا روایی واگرا مورد تأیید بوده و نتایج فوق نشان می‌دهد، ابزار پژوهش از روایی معتبری برخوردار است

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

جدول ۳. اثرات بر متغیر درونزا و مقادیر کیفیت مدل ساختاری (نتایج برازش کلی مدل با معیار GOF)

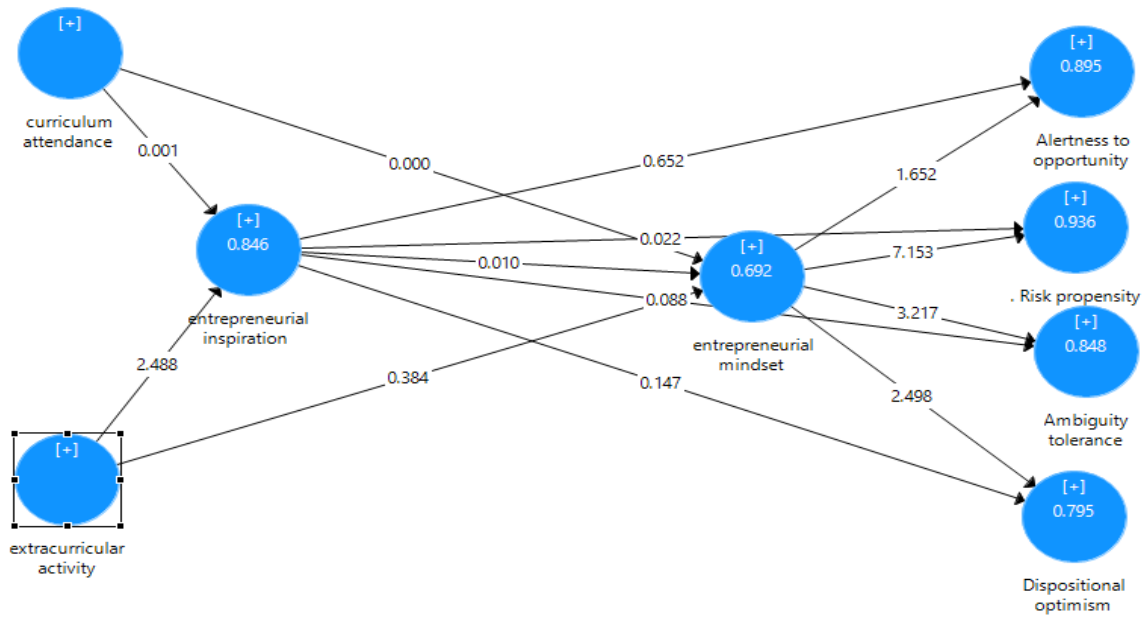
فرضیه	R2	I-SSE/SSO-Q2
فرصت	۰.۸۸	۰.۷۸
ذهنیت	۰.۶۹	۰.۴۷
تحمل	۰.۸۵	۰.۶۷
ارادی	۰.۷۹	۰.۶۰
الهام	۰.۸۴	۰.۷۲
ریسک	۰.۹۴	۰.۸۲

تمامی موارد نشان از برازش قوی برای مدل پژوهش دارد. پس از بررسی برازش مدل به بررسی و آزمودن فرضیه‌های پژوهش پرداخته شده است. نتایج تحلیل مسیر در جدول زیر آورده شده است

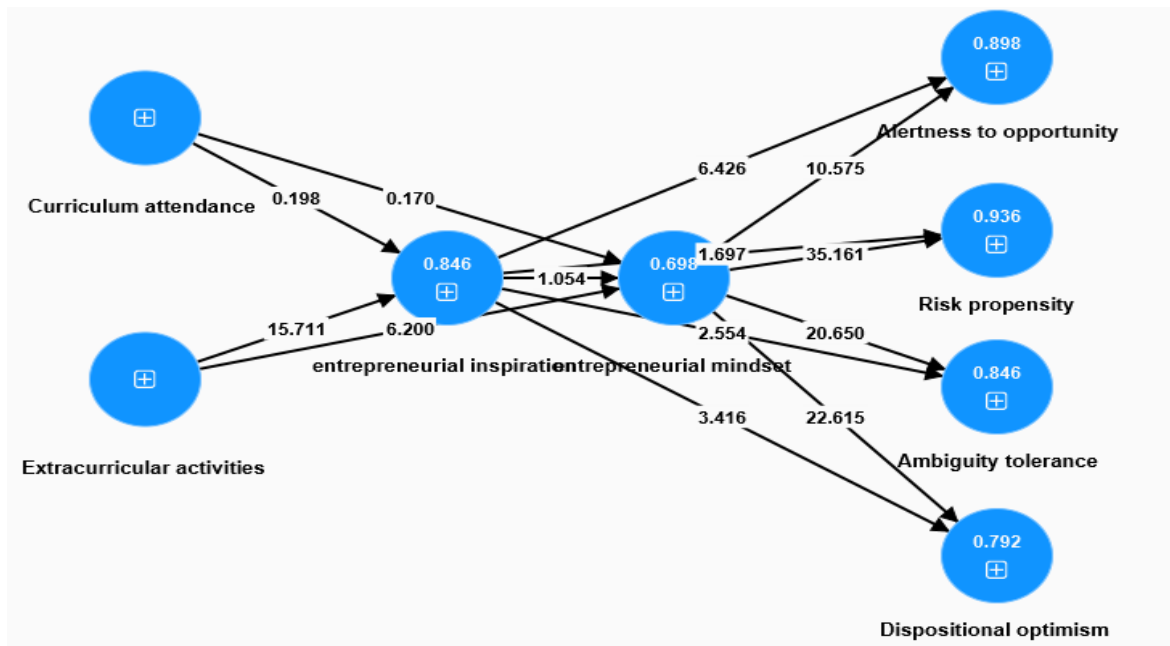
جدول ۴. نتایج مدل ساختاری (فرضیه‌ها)

مسیر ساختاری	ضریب مسیر	آماره t	نتیجه آزمون
۱. حضور در برنامه درسی با ابعاد ذهنیت کارآفرینانه رابطه مثبت دارد.	۰.۰۱	۰.۱۷	رد
۲. حضور برنامه درسی با الهام کارآفرینانه رابطه مثبت دارد...	۰.۰۱	۰.۲۰	رد
۳. الهام کارآفرینانه با فرصت رابطه مثبت دارد.	۰.۶۵	۶.۴۲	تأیید
۴. الهام کارآفرینانه با ذهنیت رابطه مثبت دارد.	۰.۱۰	۱.۰۵	رد
۵. الهام کارآفرینانه با تحمل رابطه مثبت دارد.	۰.۰۸	۲.۵۵	تأیید
۶. الهام کارآفرینانه با خوش بینی رابطه مثبت دارد.	۰.۱۴	۳.۴۱	تأیید
۷. الهام کارآفرینانه با ریسک رابطه مثبت دارد.	۰.۲۲	۱.۶۹	رد
۸. فعالیت‌های فوق برنامه با ابعاد ذهنیت رابطه مثبت دارد.	۰.۳۴	۶.۲۰	تأیید
۹. فعالیت‌های فوق برنامه با الهام کارآفرینانه رابطه مثبت دارد.	۰.۴۸	۱۵.۷۱	تأیید
۱۰. الهام کارآفرینانه نقش واسطه‌ای در رابطه برنامه درسی و ذهنیت کارآفرینانه دارد	۰.۰۱	۰.۲۳۴	رد
۱۱. الهام کارآفرینانه نقش واسطه‌ای در رابطه فوق برنامه و ذهنیت کارآفرینانه دارد	۰.۲۴	۱۹.۷۷	تأیید

بر اساس نتایج نشان داده شده مسیرهای ۱-۲-۷-۱۰ در سطح معناداری ۹۵ درصد تأیید نشدند و مسیرهای ۳-۴-۵-۶-۸-۹-۱۱ در سطح معناداری ۹۵ درصد تأیید شدند.



شکل ۳. مدل پژوهش در حالت ضرایب استاندارد برای بررسی فرضیات



شکل ۴. مدل پژوهش بر اساس ضرایب مقدار t

اعتبار کلی مدل: با توجه به شاخص برازش مدل پژوهش که مطابق فرمول زیر، ۸۲/۰ به دست آمده است، مدل آزمون شده پژوهش در نمونه مورد بررسی، برازش بسیار مناسبی دارد.

$$GOF = \sqrt{\text{com} \times \overline{R^2}} = \sqrt{0.81 \times 0.83} = 0.82$$

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش به منظور بررسی تأثیر آموزش کارآفرینی بر ذهنیت کارآفرینانه دانشجویان انجام شده است. یافته‌ها نشان داد که فعالیت‌های فوق برنامه با الهام کارآفرینانه و ابعاد ذهنیت رابطه مثبت دارد؛ الهام کارآفرینانه با فرصت‌طلبی، تحمل ابهام، خوش‌بینی ارادی و در کل با ذهنیت کارآفرینانه رابطه مثبت دارد و الهام کارآفرینانه نقش واسطه‌ای در رابطه فوق برنامه و ذهنیت کارآفرینانه دارد؛ اما حضور در برنامه درسی با الهام و ذهنیت کارآفرینانه رابطه ندارد؛ الهام کارآفرینانه با گرایش به ریسک رابطه ندارد و الهام کارآفرینانه نقش واسطه‌ای در رابطه حضور در برنامه درسی و ذهنیت کارآفرینانه ندارد. در نهایت، تأثیر مستقیم فعالیت‌های فوق برنامه به طور قابل توجهی مثبت بود در حالی که درباره حضور برنامه درسی تأثیر مثبتی مشاهده نشد. یافته‌ها با نتایج (Cui, Sun & Bell, 2021) مبنی بر اثر آموزش کارآفرینی بر الهام کارآفرینانه دانش جویان و شکل‌گیری ذهنیت کارآفرینانه همخوان است. همچنین نتایج با یافته‌های (Rodriguez & Lieber 2020)؛ Wardana (2020)؛ Handayati et al (2020) مبنی بر اثر آموزش کارآفرینی بر ذهنیت کارآفرینانه همخوان است. نتایج از سوی دیگر با یافته‌های مبنی بر اثر آموزش کارآفرینی بر خوش‌بینی؛ مبنی بر اثر آموزش کارآفرینی بر الهام همخوان است و نتایج (Cui, Sun & Bell, 2021) مبنی بر اینکه حضور در برنامه درسی و فوق برنامه بر دانش جویان تأثیر نامتعادل دارد همخوان است. در تبیین اینکه حضور در برنامه درسی با الهام و ذهنیت کارآفرینانه رابطه ندارد می‌توان گفت، زمانی که برای دانشجویان واحد درسی و برنامه رسمی برای کارآفرینی در نظر گرفته می‌شود ممکن است خلاقیت و نوآوری را تحت شعاع قرار دهد و فراگیران با سیستم نمره دهی توجهی به مسائل دیگر نداشته باشند و اهمیت کارآفرینی می‌تواند تحت تأثیر قرار گیرد. دانشجویان نباید در کارآفرینی محدود شوند و اختیار عمل تا اندازه‌ای باید در اختیار آنها قرار داده شود. همانگونه که در نظریه یادگیری سازنده گرابی نیز نشان داده شده است، خود فراگیر دانش را می‌سازند و مدرس تسهیل کننده ی این فرایند است؛ علاقه و انگیزه فراگیر اهمیت دارد و اجبار و محدود کردن نتیجه مثبتی به همراه نخواهد داشت.

الهام کارآفرینانه با فرصت طلبی ارتباط دارد. در تبیین یافته می‌توان گفت زمانی که افراد در محافل علمی حضور داشته باشند و با ایده کارفرینی آشنا شوند این امر می‌تواند هوشیاری نسبت به فرصت‌ها، توانایی داشتن بینش‌های دقیق برای شناسایی فرصت‌های کارآفرینی را در پی داشته باشد. در الگوی رفتار برنامه ریزی شده این امر بسیار مهم است و بیان میدارد که ابتدا نگرش کارآفرینانه تغییر میکند و سپس قصد و در نهایت رفتار کارآفرینی مشاهده می‌شود. اگر ذهن و قلب دانشجویان در معرض دیدگاه و رویداد های کارآفرینی قرار داشته باشد افراد از فرصت‌ها بهتر استفاده خواهند کرد. از سوی دیگر همان گونه که نتایج نشان داد الهام کارآفرینانه با تحمل ابهام و خوش‌بینی رابطه مثبت دارد و این امر نیز تأثیر دیدگاه‌ها یا رویدادهای فرایند تحصیل مرتبط با کارآفرینی را نشان میدهد که بر قلب و ذهن اثر داشته و فرد را در طول تحصیل کارآفرین تر کرده و تحمل ابهام و خوش‌بینی را در فرد افزایش می‌دهد. در فرایند تحصیل هر چه شایستگی‌های پایه در حوزه کارآفرینی ارتقا یابد و آموزش پایه ای به کارآفرینی توجه کرده باشد، پردازش و پاسخ افراد به اطلاعات در موقعیت‌های مبهم منطقی تر و با تامل بیشتر همراه است. فردی که تجربه دیگران را در این حوزه‌ها شنیده باشد و با الفبای کارآفرینی آشنا باشد در موقعیت‌های مختلف شکست را پایان کار نخواهد دید و شکست را یک درس برای پیشرفت در نظر خواهد گرفت. خوش‌بینی برای کارآفرینان بسیار مهم است؛ با خوش بینی افراد به خود انگیزه دهند و تهدیدها را تبدیل به فرصت خواهند کرد. کارآفرینی فرایند ایجاد و دستیابی به فرصت‌ها و دنبال کردن آنها بدون توجه به منابعی است که در حال حاضر موجود است و این امر ناشی از تفکر، خوشبینی و نوآوری است. نتایج رابطه بین الهام و ریسک‌پذیری را تایید نکرد و این امر می‌تواند ناشی از دیدگاه‌ها یا رویدادهای باشد که در دوران تحصیل دانشجویان با آنها مواجه شده اند. گاهی تدریس و آموزش نتوانسته است برخی ویژگی‌های مورد را پرورش دهد. در تعلیم و تربیت نیز ساحت‌های تربیت را میتوان مشاهده کرد که نظام آموزشی نتوانسته است به طور هماهنگ ابعاد مختلف را رشد دهد و این نیاز به تامل و بررسی چالش‌های مختلف در این زمینه دارد.

همانگونه که بیان شد الهام نگرش‌ها و نیت‌ها را افزایش می‌دهد و این امر می‌تواند در برنامه‌های که به صورت فوق برنامه باشند تأثیر بیشتری را نشان دهد، زیرا آزادی عمل، حس انتخاب، همراهی با علاقه و استعداد و توجه به فرد را به نسبت حضور در برنامه‌های رسمی بیشتر دارد و این می‌تواند دلیل توجه بیشتر به آموزش‌های فوق برنامه در کنار آموزش‌های رسمی باشد. نتایج تحقیقات نشان داده است

که آموزش کارآفرینانه به صورت برنامه های فوق برنامه تاثیر زیادی بر ذهنیت کارآفرینانه دارند (Cui, Sun & Bell, 2021). Talebi and Sharifi (2014) بیان داشته اند که صاحب نظران معتقدند برنامه درسی رسمی و آشکار بخش کوچکی از آموزش مدارس است و بخش اعظمی از یادگیری های فراگیران، حاصل تعامل پویای آنان با فرهنگ یا مجموعه روابط و مناسبات، قوانین و مقررات و جو حاکم بر محیط آموزشی است که از سنخ آموزشهای غیر عمدی، قصد نشده و عمدتاً ارزشی، هنجاری و نگرشی است و برنامه های درسی پنهان محسوب می شوند (qtd. in Mirarab & akbari, 2016) که این امر نشان دهنده محدود کردن، تاکید بر وسایل به جای اهداف و سیاست ها، کاهش انگیزه و تفکر تک صدایی در برنامه های حضوری و رسمی موجود است که اهمیت برنامه های فوق برنامه را دو چندان کرده است.

یافته های این تحقیق می تواند به آگاهی از طراحی و ارزیابی برنامه های آموزش کارآفرینی در آینده کمک کند. برنامه ریزی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، برنامه ریزی آموزشی و برنامه ریزی درسی در جامعه باید با پرورش ذهنیت کارآفرینانه جهت دستیابی به نتایج مطلوب اقدام کنند که این امر درگرو رها شدن از اجرای برنامه های درسی اجباری در سیستم رسمی و روی آوردن به فعالیت های فوق برنامه است که کارایی بیشتری در پرورش ذهنیت کارآفرینانه دارند. در این زمینه می توان دروس اختیاری و فعالیت های فوق برنامه بیشتری را به نسبت برنامه درسی اجباری و حضور در برنامه های رسمی، طراحی و تدوین نمود؛ در این زمینه همایش ها، استارت آپ ها، ارتباط با مراکز علمی و ایده پردازی، برگزاری دوره های ایده پردازی و کارآفرینی اثر گذار هستند (Abdullahzadeh, Chaeiforosh & Alizadeh, 2022)، اجبار همخوانی مناسبی با ایجاد ذهنیت مثبت نشان نداده است و این امر آموزش های نیمه رسمی و غیررسمی را برای ایجاد ذهنیت کارآفرینی مهم تر می داند.

پیشنهادهای کاربردی پژوهش

- پیشنهاد می شود تدریس با جهت گیری کارآفرینی در تمام دروس در نظر گرفته شود. بدین شکل که اساتید به جای تدریس رسمی کارآفرینی و ارائه درس کارآفرینی، شایستگی و مهارت های مورد نیاز کارآفرینی را به صورت غیر رسمی در نظر داشته باشند.

- پیشنهاد می شود به عنوان فعالیت های فوق برنامه، کارفرینی در رشته تحصیلی تحت عنوان جشنواره یا مسابقه دانشجویی ارائه شود.

- دانش جویان محصول سیستم آموزش و پرورش هستند و ویژگی های آنها در حال حاضر ریشه در آموزش های قبل دارد؛ بنابراین برنامه ریزی قبل باید باشد. آموزش با جهت گیری کارآفرینی در سال های اولیه رشد برای کودکان، باید در برنامه درسی در نظر گرفته شود؛ می توان از روش کیکگاکای^۱ برای آموزش کارآفرینی استفاده کرد. کیکگاکای به عنوان روشی برای به دست آوردن یا جستجوی اطلاعات درباره داستان زندگی شخصی از طریق گفتگوی مستقیم تعریف می شود که در ژاپن مرسوم است.

- مسابقه با موضوع طرح کسب و کار در مدارس و در نهایت در دانشگاه ها اجرا شود؛ نظر داوران این گونه مسابقات می تواند راهی برای حرکت در مسیر کارفرینی باشد؛ به عبارت دیگر نتیجه مسابقه در اولیت دوم قرار دارد.

- دعوت از اساتید و کارآفرینان موفق در همه مواد درسی جز برنامه های سیستم آموزشی قرار گیرد و با سخنرانی و پرسش و پاسخ در این نشست ها می توان شناخت، عاطفه و رفتار مرتبط با کارآفرینی را افزایش داد.

- داده های مورد استفاده در این تحقیق از طیف وسیعی از دانشگاه ها جمع آوری شده است که این امر امکان تعمیم یافته ها را فراهم می کند، اما با توجه به حجم جامعه آماری این پژوهش، تعمیم داده ها باید با احتیاط صورت گیرد و تحقیقات همسو و مشابه پیشنهاد می شود. تحقیقات آینده می تواند با افزایش حجم نمونه و اجرای استانی پژوهش قابلیت تعمیم بیشتر را برای نتایج پژوهش داشته باشد. همچنین با توجه به اینکه شرایط و متغیرهای مختلفی (محیط جغرافیایی، جنسیت و رشته تحصیلی) می تواند بر نتایج اثر گذار باشد، در تحقیقات مشابه شرایط مختلف تحت کنترل قرار گیرد و به صورت آزمایشی یا توصیفی تحقیقات دیگر انجام شود و متغیرهای کنترل و تعدیل گر مد نظر قرار گیرد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abdullahzadeh, S.; Chaeiforosh, S; Alizadeh, M. (2022) The role of Startup in entrepreneurship, the third national conference on business management, entrepreneurship and accounting in Iran, Tehran (In Persian). [<https://civilica.com/doc/1557681/>]
- Ajor, L., Alikor, L.O., (2020). Innovative mindset and organizational sustainability of small and medium enterprises in rivers state, Nigeria. *British J. Manag. Market. Stud.* 3 (1), 20–36. [https://abjournals.org/bjmms/wp-content/uploads/sites/3/journal/published_paper/volume-3/issue-1/BJMMS_gvjIvguS.pdf]
- Allen, S.J., (2020). On the cutting edge or the chopping block? Fostering a digital mindset and tech literacy in business management education. *J. Manag. Educ* [DOI: [10.1177/1052562920903077](https://doi.org/10.1177/1052562920903077)]
- Ayalew, M.M., Zeleke, S.A., (2018). Modeling the impact of entrepreneurial attitude on self-employment intention among engineering students in Ethiopia. *J. Innovat. Entrepreneurship* 7 (1), 1–27. [DOI: [10.1186/s13731-018-0088-1](https://doi.org/10.1186/s13731-018-0088-1)]
- Botsaris, C., Vamvaka, V., (2016). Attitude toward entrepreneurship: structure, prediction from behavioral beliefs, and relation to entrepreneurial intention. *J. Knowledge Econom.* 7 (2), 433–460. [DOI: [10.1007/s13132-014-0227-2](https://doi.org/10.1007/s13132-014-0227-2)]
- Brush, C. G., Bruin, A. D., & Welter, F. (2009). A gender-aware framework for women's entrepreneurship. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1(1), 8–24. [DOI: [10.1108/17566260910942318](https://doi.org/10.1108/17566260910942318)]
- Cui .J, Sun .J, Bell .R. (2021)The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial mindset of college students in China: The mediating role of inspiration and the role of educational attributes , *The International Journal of Management Education* , 19 (1) 1-16. ..[DOI: [10.1016/j.ijme.2019.04.001](https://doi.org/10.1016/j.ijme.2019.04.001)]
- Cui, J., & Bell, R. (2022). Behavioural entrepreneurial mindset: How entrepreneurial education activity impacts entrepreneurial intention and behaviour. *The International Journal of Management Education*, 20(2), 100639. [DOI: [10.1016/j.ijme.2022.100639](https://doi.org/10.1016/j.ijme.2022.100639)]
- Dabić, M., Stojčić, N., Simić, M., Potocan, V., Slavković, M., & Nedelko, Z. (2021). Intellectual agility and innovation in micro and small businesses: The mediating role of entrepreneurial leadership. *Journal of Business Research*, 123, 683–695. [DOI: [10.1016/j.jbusres.2020.10.013](https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.10.013)]
- Davari, A; Reza Panah, A. (2016) Modeling structural equations with PLS software, Tehran: Jahad Daneshgahi . (In Persian).
- Davis, M. H., Hall, J. A., & Mayer, P. S. (2016). Developing a new measure of entrepreneurial mindset: Reliability, validity, and implications for practitioners. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 68(1), 21–48. [DOI: [10.1037/cpb0000045](https://doi.org/10.1037/cpb0000045)]
- Dou, X., Zhu, X., Zhang, J. Q., & Wang, J. (2019). Outcomes of entrepreneurship education in China: A customer experience management perspective. *Journal of Business Research*, 103, 338-347. [DOI: [10.1016/j.jbusres.2019.01.058](https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.01.058)]
- Dweck, C. S. (1999). *Self-theories: Their role in motivation, personality and development*. Philadelphia, Penn: Taylor and Francis/Psychology Press. [DOI: [10.4324/9781315783048](https://doi.org/10.4324/9781315783048)]
- Falcioni, J.G., (2001). Editorial: heart and minds. *Mechanical Engineering* (4th April).
- Fayolle, A., & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: Hysteresis and persistence. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 75–93. [DOI: [10.1111/jsbm.12065](https://doi.org/10.1111/jsbm.12065)]
- Fritsch, M. (2008). How does new business formation affect regional development? Introduction to the special issue. *Small Business Economics*, 30(1), 1–14. [DOI: [10.1007/s11187-007-9057-y](https://doi.org/10.1007/s11187-007-9057-y)]
- Handayati, P., Wulandari, D., Soetjipto, B. E., Wibowo, A., & Narmaditya, B. S. (2020). Does entrepreneurship education promote vocational students' entrepreneurial mindset?. *Heliyon*, 6(11), e05426. [DOI: [10.1016/j.heliyon.2020.e05426](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e05426)]
- Hultén, P., & Tumunbayarova, Z. (2020). Building students' entrepreneurial mindsets: Results from an intervention at a Russian university. *The International Journal of Management Education*, 18(2). [DOI: [10.1016/j.ijme.2020.100380](https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100380)]

- Ireland, R. D., Hitt, M. A., & Sirmon, D. G. (2003). A model of strategic entrepreneurship: The construct and its dimensions. *Journal of Management*, 29(6), 963–989. [DOI: [10.1016/S0149-2063\(03\)00086-2](https://doi.org/10.1016/S0149-2063(03)00086-2)]
- Isabella, L.A., (1990). Evolving interpretations as a change unfolds: how managers interpret key organizational events. *Academy of Management Journal* 33 (1), 7–41. [DOI: [10.5465/256350](https://doi.org/10.5465/256350)]
- Kim, M., Park, M.J. (2019). Entrepreneurial education program motivations in shaping engineering students' entrepreneurial intention. *J. Entrepreneurship Emerging Econom.* 11 (3), 328–350. [DOI: [10.1108/JEEE-08-2018-0082](https://doi.org/10.1108/JEEE-08-2018-0082)]
- Kirby, D. A., & Ibrahim, N. (2011). Entrepreneurship education and the creation of an enterprise culture: Provisional results from an experiment in Egypt. *The International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(2), 181–193. [DOI: [10.1007/s11365-010-0153-0](https://doi.org/10.1007/s11365-010-0153-0)]
- Klandt, H., & Volkmann, C. (2006). Development and prospects of academic entrepreneurship education in Germany. *Higher Education in Europe*, 31(2), 195–208. [DOI: [10.1080/03797720600940880](https://doi.org/10.1080/03797720600940880)]
- Kwapisz, A., Schell, W. J., Aytes, K., & Bryant, S. (2021). Entrepreneurial Action and Intention: The Role of Entrepreneurial Mindset, Emotional Intelligence, and Grit. *Entrepreneurship Education and Pedagogy*, 2515127421992521. [DOI: [10.1177/2515127421992521](https://doi.org/10.1177/2515127421992521)]
- Li, Y., Cao, K., & Jenatabadi, H. S. (2023). Effect of entrepreneurial education and creativity on entrepreneurial intention in college students: mediating entrepreneurial inspiration, mindset, and self-efficiency. *Frontiers in psychology*, 14. [DOI: [10.3389/fpsyg.2023.1240910](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1240910)]
- Lindberg, E., Bohman, H., Hulthen, P., & Wilson, T. (2017). Enhancing students' entrepreneurial mindset: a Swedish experience. *Education+ Training*. [DOI: [10.1108/ET-09-2016-0140](https://doi.org/10.1108/ET-09-2016-0140)]
- Lorz, M. (2011). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial intention. Doctoral dissertation. The University of St. Gallen. [https://www.ehelvetica.nb.admin.ch/api/download/urn%3Anbn%3Ach%3Aabel-223621%3Aadis3966.pdf/dis3966.pdf]
- Makizadeh, Khorram, R., Bahri, S.; Sharai, F. (2019) The role of entrepreneurship education and instructor's creativity on the entrepreneurial intention of students of Hormozgan Marine Science Higher Education Centers, *Scientific Quarterly of Marine Science Education*, 7(23):1-15 (In Persian). [https://www.sid.ir/paper/952289/fa]
- Memon, M. A., Ting, H., Cheah, J. H., Thurasamy, R., Chuah, F., & Cham, T. H. (2020). Sample size for survey research: Review and recommendations. *Journal of Applied Structural Equation Modeling*, 4(2), 1-20. [DOI: [10.47263/JASEM.4\(2\)01](https://doi.org/10.47263/JASEM.4(2)01)]
- Mirarab., akbari .M (2016). Survey of schools hidden curriculum and offering solutions In order to reduce the negative effects and increase the positive effects, *Teaching and learning Research*, 12 (19) : 139 – 156 (In Persian). [https://edu.bojnourd.iau.ir/article_532948.html]
- Ndou, V., Secundo, G., Schiuma, G., & Passiante, G. (2018). Insights for shaping entrepreneurship education: Evidence from the European entrepreneurship centers. *Sustainability*, 10(11), 4323. DOI: [10.3390/su10114323](https://doi.org/10.3390/su10114323)]
- O'Connor, A. (2013). A conceptual framework for entrepreneurship education policy. *Journal of Business Venturing*, 28(4), 546–563. [DOI: [10.1016/j.jbusvent.2012.07.003](https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2012.07.003)]
- Oleynick, V. C., Thrash, T. M., LeFev, M. C., Moldovan, E. G., & Kieffaber, P. D. (2014). The scientific study of inspiration in the creative process: Challenges and opportunities. *Frontiers in Human Neuroscience*, 8, 436. [DOI: [10.3389/fnhum.2014.00436](https://doi.org/10.3389/fnhum.2014.00436)]
- Oulhou, H., & Ibourk, A. (2023). Perceived effectiveness of entrepreneurship education, entrepreneurial mindset, entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention among Moroccan university students: A correlational study. *Social Sciences & Humanities Open*, 8(1), 100719. [DOI: [10.1016/j.ssaho.2023.100719](https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100719)]
- Pagano, A., Petrucci, F., & Bocconcelli, R. (2018). A business network perspective on unconventional entrepreneurship: A case from the cultural sector. *Journal of Business Research*, 92(November), 455–464. [DOI: [10.1016/j.jbusres.2018.07.012](https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.07.012)]
- Penaluna, K., Penaluna, A., & Jones, C. (2012). The context of enterprise education: Insights into practices. *Industry and Higher Education*, 26(3), 163–175. [DOI: [10.5367/ihe.2012.0098](https://doi.org/10.5367/ihe.2012.0098)]

- Piperopoulos, P., & Dimov, D. (2015). Burst bubbles or build steam? Entrepreneurship education, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial intentions. *Journal of Small Business Management*, 53, 970–985. [DOI: [10.1111/jsbm.12116](https://doi.org/10.1111/jsbm.12116)]
- Ratten, V., & Usmanij, P. (2021). Entrepreneurship education: Time for a change in research direction?. *The International Journal of Management Education*, 19(1), 100367. [DOI: [10.1016/j.ijme.2020.100367](https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100367)]
- Rodriguez, S., & Lieber, H. (2020). Relationship between entrepreneurship education, entrepreneurial mindset, and career readiness in secondary students. *Journal of Experiential Education*, 43(3), 277-298. [DOI: [10.1177/1053825920919462](https://doi.org/10.1177/1053825920919462)]
- Solesvik, M. Z., Westhead, P., Matlay, H., & Parsyak, V. N. (2013). Entrepreneurial assets and mindsets: benefit from university entrepreneurship education investment. *Education+ Training*. [DOI: [10.1108/ET-06-2013-0075](https://doi.org/10.1108/ET-06-2013-0075)]
- Thrash, T. M., & Elliot, A. J. (2003). Inspiration as a psychological construct. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4), 871-889. [DOI: [10.1037/0022-3514.84.4.871](https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.4.871)]
- Thrash, T. M., Maruskin, L. A., Cassidy, S. E., Fryer, J. W., & Ryan, R. M. (2010). Mediating between the muse and the masses: Inspiration and the actualization of creative ideas. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98, 469-487. [DOI: [10.1037/a0017907](https://doi.org/10.1037/a0017907)]
- Turner, T., & Gianiodis, P. (2018). Entrepreneurship unleashed: Understanding entrepreneurial education outside of the business school. *Journal of Small Business Management*, 56, 131–149. [DOI: [10.1111/jsbm.12365](https://doi.org/10.1111/jsbm.12365)]
- Wang, C., Mundorf, N., & Salzarulo-McGuigan, A. (2022). Entrepreneurship education enhances entrepreneurial creativity: The mediating role of entrepreneurial inspiration. *The International Journal of Management Education*, 20(2), 100570. [DOI: [10.1016/j.ijme.2021.100570](https://doi.org/10.1016/j.ijme.2021.100570)]
- Wardana, L. W., Narmaditya, B. S., Wibowo, A., Mahendra, A. M., Wibowo, N. A., Harwida, G., & Rohman, A. N. (2020). The impact of entrepreneurship education and students' entrepreneurial mindset: the mediating role of attitude and self-efficacy. *Heliyon*, 6(9), e04922. [DOI: [10.1016/j.heliyon.2020.e04922](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e04922)]
- Wartiovaara, M., Lahti, T., & Wincent, J. (2019). The role of inspiration in entrepreneurship: Theory and the future research agenda. *Journal of Business Research*, 101, 548-554. [DOI: [10.1016/j.jbusres.2018.11.035](https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.11.035)]
- Westhead, P., & Solesvik, M. Z. (2016). Entrepreneurship education and entrepreneurial intention: Do female students benefit ?. *International small business journal*, 34(8), 979- 1003. [DOI: [10.1177/0266242615612534](https://doi.org/10.1177/0266242615612534)]